

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Factors Affecting the Development of Thinking Process in Basic Education Schools

กัญญาณัฐ ล้อมสา¹

นพดล เจนอักษร²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบ 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) ผลความสอดคล้องของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 87 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 4 คน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอน 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 348 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา สำหรับการตรวจสอบความสอดคล้องและยืนยันผลการวิจัยด้วยวิธีการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิใช้เทคนิคชาติพันธุ์วรรณา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ 1) การจัดการเรียนการสอน 2) คุณลักษณะของผู้เรียนที่ส่งเสริมความสามารถทางการคิด 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน 4) ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการบริหารจัดการ 5) การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และ 6) ภาวะผู้นำของครู
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 6 ปัจจัยมีความถูกต้องครบถ้วน เหมาะสมกับบริบท เป็นไปได้ต่อการนำไปปรับใช้ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The purposes of this research were to determine 1) the factors affecting the development of thinking process in basic education schools, and 2) the congruence of the research results and the experts' opinion. The samples of this study were 87 schools. The respondents were school administrators, assistant school administrators, and 2 teachers totally 348 respondents. The research instruments were the semi-structured interview form, opinionnaires for measuring factors affecting the development of thinking process in basic education school, and questionnaire for checking and confirming the research finding. The statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, exploratory factor analysis, content analysis for quality data, and the research finding was confirmed by the ethnographic future research.

¹ นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาทีพันธุ์ ตรี. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

The research findings revealed that:

1. The factors affecting the development of thinking process in basic education schools consisted of 6 factors which were 1) teaching and learning 2) learner's thinking abilities 3) community participation 4) educational administrators' leadership and management 5) families' nurture and 6) teacher's leadership
2. The totally 6 factors affecting the development of thinking process in basic education schools were found accurately, completely, suitable for school context, possibility for implementation, and useful for school development.

บทนำ

การพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน ถือเป็น การพัฒนาความสามารถทางการคิด ซึ่งเป็นคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน ตามจุดมุ่งหมาย ของการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีใจความ ที่แสดงถึงความสำคัญของการคิดและระบุถึงการพัฒนา กระบวนการคิดของผู้เรียนไว้ในมาตรา 24 ข้อ 2 และข้อ 3 เน้นให้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียนและฝึก ผู้เรียนให้คิดเป็นทำเป็นด้วย การจัดการศึกษาของไทยใน ปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการคิด เป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ที่กำหนดเป้าหมายว่า คนไทยทุกคนต้องมี ทักษะและกระบวนการในการคิด การคิดวิเคราะห์ และ แก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองได้อย่าง ต่อเนื่อง เต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ 2545 : 61) รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายนอก ที่มี จุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ ทางการคิด ซึ่งการที่ผู้เรียนจะมีความสามารถทางการคิด ได้นั้นจะต้องมีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นสำคัญ (สนั่น อินทรประเสริฐ 2542 : 1) และภารกิจที่สำคัญของ สถานศึกษาคือการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะตามที่กำหนดคือให้มีความสามารถทางการคิด โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ถึงแม้จะมีการปฏิรูปการศึกษา มีพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีมาตรฐาน การศึกษาชาติที่เน้นการพัฒนาความสามารถทางการคิด ของผู้เรียนแล้วก็ตาม แต่คุณภาพของผู้เรียนทางการ คิดยังมีผลสัมฤทธิ์และความสามารถทางการคิดอยู่ใน ระดับต่ำ ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และลดลงเมื่อเทียบกับ ประเทศอื่น ดังจะเห็นได้จากภาพสะท้อนผลการจัด การศึกษาจากผลการประเมินของหน่วยงานต่างๆ มีความ สอดคล้องกันคือคุณภาพของเด็กไทยยังไม่น่าพึงพอใจ โดยจากผลการประเมินคุณภาพที่จัดทำโดย OECD ที่พบว่า ประเทศไทยมีผลการประเมินเทียบกับ 40 ประเทศที่ร่วม โครงการ PISA 2003 แล้ว พบว่าความสามารถด้านการอ่าน ของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 35 คณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์อยู่ในอันดับที่ 36 และการแก้ปัญหาอยู่ใน ลำดับที่ 33 ซึ่งการประเมินเหล่านี้เน้นเรื่องการคิดเป็น สำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ 2551: 12) และจากผลการ ประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในรอบแรกก็ พบว่ามีโรงเรียนเพียงร้อยละ 18 เท่านั้นที่ผ่านเกณฑ์ คุณภาพระดับพอใช้ในมาตรฐานที่ 4 ซึ่งกล่าวถึงคุณภาพ ของผู้เรียนด้านกระบวนการคิด และในภาพรวม พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังมีความสามารถไม่เป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร คิด ไม่เป็นระบบ ไม่ใฝ่รู้ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คือ มีมาตรฐานที่ควรปรับปรุง 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 4, 5 และ 6 เนื่องจากการที่สมศ. ได้ดำเนินการ ประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาครั้งแรก ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นมา ถึงแม้ว่าจะมีการการ

ประเมินรอบสองแล้วก็ตาม คุณภาพถึงแม้จะดีขึ้น ก็ดีขึ้น
เพียงเล็กน้อย ยังไม่ลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังพบว่าผล
การทดสอบระดับชาติยังอยู่ในระดับต่ำ และจากการสรุปผล
การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้เรียนทั้ง
ประเทศมีปัญหาด้านการคิดวิเคราะห์ (สำนักงานรับรอง
มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2549: 15) ปัญหา
เหล่านี้ถือเป็นปัญหาหลักด้านคุณภาพของผู้เรียนและ
ความล้มเหลวของการจัดการศึกษาไทยในการพัฒนา
กระบวนการคิดของผู้เรียน เนื่องจากครูผู้สอนยังไม่
สามารถทำให้ผู้เรียนเสนอความรู้เป็นความสัมพันธ์
เชิงระบบและเป็นองค์รวมได้ ดังนั้นการพัฒนาระบวนการ
คิดดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร
สถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับ
ผู้เรียนและสถานศึกษา ที่จะร่วมกันพัฒนาทักษะ/
ความสามารถทางการคิดแก่นักเรียน ทั้งครูผู้สอนและ
ผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่
หลากหลาย และครูผู้สอนต้องสามารถจัดกิจกรรมและใช้
สื่อการสอนที่เป็นการช่วยพัฒนาความคิดของผู้เรียน
อย่างแท้จริง โดยมีพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกันจัด
บรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียน
การสอนเพื่อพัฒนาระบวนการคิดของผู้เรียน บรรลุ
เป้าหมายที่วางไว้ อันจะเป็นประโยชน์ ในการพัฒนาผู้เรียน
ให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดที่เป็นระบบ สามารถ
พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นำตนเองก้าวสู่สังคมแห่งการ
เรียนรู้ในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ
2551 : 12) ประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล
ต่อการพัฒนาระบวนการคิดที่หลากหลายของผู้เรียน และ
เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน
หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบวนการคิด
ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังกล่าวให้เป็นไป
ในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่มี
อิทธิพลต่อการพัฒนาระบวนการคิดในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สำหรับประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญของการวิจัย
ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของ
การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา
กระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อทราบผลความสอดคล้องของปัจจัย
ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบวนการคิดในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา
(descriptive research) โดยขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แบ่ง
ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์
และการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย เป็นการศึกษา
เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบวนการคิดใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดย
การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อให้ได้กรอบ
แนวคิดของการวิจัย และตัวแปรที่ต้องการศึกษาแล้วนำไป
สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หลังจากนั้นนำ
แบบสัมภาษณ์ไปเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์
ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งสิ้น 12 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้จาก
การสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา และนำมาประมวลผลกับ
ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร สรุปเป็นตัวแปรที่
เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบวนการคิด
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบแนวคิดของการวิจัย
เพื่อนำไปสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย
ขั้นตอนนี้เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้าง
แบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา
(content validity) นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความ
สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ โดยใช้เทคนิค IOC (Item of
Objective Congruence Index) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC

ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป และปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แบบสอบถามจำนวน 261 ข้อ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับที่ใช้ในการวิจัย และมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 12 แห่ง แบ่งเป็นขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ขนาดละ 4 แห่ง เท่ากัน และผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 4 คน รวมจำนวน 48 คน นำผลที่ได้มาคำนวณหาความเที่ยง (reliability) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1984: 161) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.992 ทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้เป็นกรนำแบบสอบถามจากขั้นตอนที่ 2 ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 120 แห่ง กำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของยามานะ (Yamane 1967: 888) ที่ระดับความเชื่อมั่น 90% สำหรับการเลือกตัวอย่างใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling technique) โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster sampling) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 120 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร 120 คน และครูผู้สอน 240 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 480 คน และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยทำการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 แห่ง สถานศึกษาละ 4 ฉบับ รวม 480 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา และมีความสมบูรณ์ รวม 87 แห่ง 348 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.50 ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าความถี่

(frequency) และค่าร้อยละ (percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความสอดคล้องและยืนยันผลการวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นการนำเอาผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มาสร้างแบบสอบถาม แล้วนำไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ด้วยการใช้เทคนิคชาติพันธุ์วรรณา (The Ethnographic Future Research : EFR) วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อคิดเห็นที่ได้จากแบบสอบถามเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 348 คน เป็นหน่วยวิเคราะห์ ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 261 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.69 มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ระหว่าง 3.98-4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.56-0.87 เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ตัวแปรที่ 110 ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนากระบวนการคิด โดยมี

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.51 และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ย รองลงมาเป็นอันดับ 2 คือ ตัวแปรที่ 142 การฝึกให้ผู้เรียนลงมือทำปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.49 ใกล้เคียงกับตัวแปรที่ 139 การปลูกฝังผู้เรียนให้มีความรักการอ่านและการใฝ่รู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.48 และตัวแปรที่ 9 การมีวิสัยทัศน์กว้างไกลของผู้บริหารในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.48 เท่ากัน และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ ตัวแปรที่ 68 การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดภายในชุมชน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.98 ซึ่งใกล้เคียงกับตัวแปรที่ 47 การนิเทศการสอนคิดโดยเพื่อนครู ตัวแปรที่ 50 การนิเทศการสอนคิดของครูอย่างเข้มข้นต่อเนื่องสม่ำเสมอ และตัวแปรที่ 185 ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ในการแสวงหาความรู้เพื่อการสอนคิด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.99 เท่ากันทั้ง 3 ตัวแปร

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการทดสอบ KMO (Kaiser - Meyer - Olkin measure of sampling adequacy) เท่ากับ 0.91 แสดงถึงความเหมาะสมเพียงพอของข้อมูลทั้งหมดและตัวแปรต่างๆ ที่สามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับดีมาก เพราะ KMO มีค่า 0.91 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสม (มากกว่า 0.5 และเข้าสู่ 1) และจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยค่าสถิติทดสอบ Bartlett's Sphericity Test พบว่ามีค่าสถิติ chi-square ที่ใช้ทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบองค์ประกอบ เท่ากับ 118036.74 มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\text{sig} < 0.01$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์ ทำให้ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ต่อไปได้ และเมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) ที่มากกว่า 1.00 ตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) เกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบย่อยที่น้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และมีตัวแปรที่บรรยายแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

มี 6 ปัจจัย 114 ตัวแปร (ซึ่งตัดตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบน้อยกว่า 0.6 จำนวน 174 ตัวแปรแล้ว) ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ชื่อ การจัดการเรียนการสอน มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.60-0.70 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 42 ตัวแปร เช่น 1) การพัฒนากระบวนการคิดโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน มโนทัศน์ 2) การพัฒนากระบวนการคิดโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบซักค่าน 3) การนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรม สัมมนา จากการนิเทศ จากการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานมาเตรียมการสอน และนำไปทดลองใช้สอนพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนของครู 4) การพัฒนากระบวนการคิดตามแนววิถีพุทธ “ใช้หลักโยนิโสมนสิการ” หลักกัลยาณมิตร 7 ประการ และหลักอริยสัจสี่ และ 5) การฝึกให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้ เป็นต้น ปัจจัยที่ 2 ชื่อ คุณลักษณะของผู้เรียนที่ส่งเสริมความสามารถทางการคิด มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.62-0.77 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 28 ตัวแปร เช่น 1) การมีความคิดรวบยอดต่อตนเองในฐานะผู้เรียนรู้ที่ถูกต้อง 2) การมีความสามารถด้านตรรกศาสตร์ของผู้เรียน 3) การสร้างความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเองของผู้เรียน 4) การสามารถสะสมเรื่องราว หรือข่าวสารและระลึกได้เมื่อเวลาผ่านไปของผู้เรียน และ 5) การมีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของผู้เรียน เป็นต้น ปัจจัยที่ 3 ชื่อ การมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 มีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.60-0.71 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ 17 ตัวแปร เช่น 1) การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน 3) การให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผลการพัฒนากระบวนการคิด 4) การสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้ในการพัฒนากระบวนการคิดแก่ผู้ปกครองและชุมชนของสถานศึกษา เพื่อให้เห็นความสำคัญและช่วยกันพัฒนากระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียน และ 5) การสร้างความสัมพันธ์และเครือข่ายครู

ผู้ปกครอง ชุมชน และคิงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน เป็นต้น ปัจจัยที่ 4 ชื่อ ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการบริหารจัดการ มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.61-0.71 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 8 ตัวแปร เช่น 1)การมีวิสัยทัศน์กว้างไกลของผู้บริหารในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน 2) การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารในการอุทิศตนเพื่อการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน 3) การเป็นผู้ริเริ่มของผู้บริหารในการนำแนวทางการพัฒนากระบวนการคิดเข้ามาใช้ในสถานศึกษา 4) การนำผลการประเมินโครงการ/กิจกรรมมาพัฒนา/ปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา และ 5) การตรวจสอบ กำกับ ติดตามประเมินผลโครงการ/กิจกรรมการพัฒนากระบวนการคิด เป็นต้น ปัจจัยที่ 5 ชื่อ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.61-0.75 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 12 ตัวแปร เช่น 1) การมีบรรยากาศอบอุ่น เอื้ออาทรในครอบครัว 2) การแสดงความกระตือรือร้น เต็มใจ และยินดีที่จะตอบคำถามของลูกทุกครั้ง เมื่อลูกซักถามพ่อแม่ 3) การฝึกให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต ช่างซักถาม รู้จักใช้ความสามารถของตนเอง 4) การให้รางวัลสำหรับผลงานของลูกด้วยการยืมยืม ให้คำชมเชย ตลอดจนให้รางวัลเป็นสิ่งของตามโอกาสของพ่อแม่ และ 5)การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความอบอุ่น และการให้คำแนะนำชี้แจงเหตุผล เป็นต้น และปัจจัยที่ 6 ชื่อ ภาวะผู้นำของครู มีความสำคัญเป็นอันดับ 6 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.64-0.68 บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 7 ตัวแปร เช่น 1) การมีมนุษยสัมพันธ์และความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้ร่วมงานของครู 2) การเป็นผู้นำของครูทางด้านจริยธรรม คุณธรรม และความมุ่งมั่นอุทิศตนในการสอนคิด 3) การมีความมั่นใจในตนเอง ใจกว้างเป็นธรรมชาติกระตือรือร้น น่ายกย่องของครู 4) การมีความเป็นประชาธิปไตยการรับฟังความคิดเห็น และเหตุผลของผู้เรียนแต่ละคนของครู และ 5) การมีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของครูในการสอนการคิด และทำงานกับเพื่อนร่วมงานได้ เป็นต้น

3. การตรวจสอบความสอดคล้องและยืนยันผลการวิจัยด้วยการพิจารณาข้อมูลจากความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวม พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน คุณลักษณะของผู้เรียนที่ส่งเสริมความสามารถทางการคิด การมีส่วนร่วมของชุมชน ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการบริหารจัดการ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และภาวะผู้นำของครู มีความถูกต้องเชิงทฤษฎี มีความครบถ้วน สมบูรณ์ มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเป็นไปได้ต่อการนำไปปรับใช้และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการนำไปพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลของการวิจัย โดยแยกออกเป็นประเด็นที่นำมาพิจารณา ดังนี้

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 6 ปัจจัย เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอน 2) คุณลักษณะของผู้เรียนที่ส่งเสริมความสามารถทางการคิด 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน 4) ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการบริหารจัดการ 5) การเลี้ยงดูของครอบครัว และ 6) ภาวะผู้นำของครู เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 6 ปัจจัย พบว่ามีค่าเป็นบวกมีขนาดตั้งแต่ 0.60 - 0.77 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัย สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อ 1 ที่ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพหุปัจจัย สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพ

ภายนอก 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านผู้บริหาร และมาตรฐานด้านครูผู้สอน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) และทิสนา แชมมณี และคณะ (2544) ที่ได้ศึกษาพบกรณี โรงเรียน 11 แห่ง เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ พบว่า องค์ประกอบที่ทำให้โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ ประสบผลสำเร็จมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านผู้บริหาร องค์ประกอบด้านยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ องค์ประกอบด้านครู: คุณสมบัติของครู การพัฒนาตนเองด้านการเตรียมการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านผู้เรียน และองค์ประกอบด้านผู้ปกครองและชุมชน นอกจากนี้ปัจจัยคุณลักษณะของผู้เรียนที่ส่งเสริมความสามารถทางการคิดยังสอดคล้องกับการศึกษาของลักษณะ สิริวัฒน์ (2549) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถด้านการคิด พบว่า มี 35 ลักษณะ เช่น ชอบทำงานคนเดียวหรืองานเดี่ยวมากกว่างานกลุ่ม ชอบความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันของสิ่งต่างๆ ได้ดี จับประเด็นสำคัญ หรือหลักการที่แอบแฝงอยู่ได้อย่างรวดเร็ว และสามารถสรุปภาพรวมของสิ่งต่างๆ หรือเรื่องราวได้ดี นอกจากนี้เนลสัน จิตต์ ชาวกีร์ติพงศ์ ได้ให้ความเห็นว่า คุณลักษณะภายในของมนุษย์ที่เอื้อต่อการคิดมีอยู่หลายประการ อาจเรียกได้ว่าเป็นลักษณะนิสัยที่ต้องสะสมมานาน สามารถจัดเป็นกลุ่มได้ 6 กลุ่ม คือ ใจกว้าง และเป็นธรรมชาติ กระตือรือร้น ใฝ่รู้ ความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ ขอบวิเคราะห์และผสมผสาน ชัยน ต่อสู้ และอดทน มั่นใจในตนเอง และ น่ารัก น่าคบ และปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ แอนโทนีฟสกี (Antonovsky 1958) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา แบบให้ความรักแบบเรียกร้องจากเด็ก และแบบจำกัดสิทธิของเด็ก กับพฤติกรรมที่แสดงออก พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กที่เพิ่งสังเกตได้ จากการเล่นที่แปลกใหม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงความรักของมารดา โดยการอุ้มการเล่นด้วย และการปกป้องดูแลจากมารดา การที่

ความคิดสร้างสรรค์สัมพันธ์กับการแสดงความรักของมารดานั้น เพราะการแสดงความรักเป็นการเอาใจใส่เด็ก ทำให้เด็กได้รับความอบอุ่นปลอดภัยซึ่งทำให้เด็กกล้าแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองก่อให้เกิดพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ และมุสเซน (Mussen 1970) ได้ให้ข้อคิดและอธิบายว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ เด็กที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ถกเถียงปัญหาต่างๆ ได้ บิดามารดาที่ให้ความอบอุ่นแก่เด็กในลักษณะเช่นนี้เด็กจะมีความอยากรู้อยากเห็น มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น และเฮอร์ล็อก (Hurlock 1972) ได้รวบรวมผลงานเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ บิดามารดาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ การที่บิดามารดาให้ความรัก เคารพในสิทธิของเด็ก ให้ความเท่าเทียมกันในครอบครัวการอบรมเช่นนี้จะทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นและมีความคิดสร้างสรรค์สูง ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบจำกัดสิทธิของเด็กหรือเข้มงวดกวดขันนั้น ทำให้เด็กขาดความคิดริเริ่มและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

สำหรับการตรวจสอบความสอดคล้องและยืนยันผลการวิจัย ด้วยการพิจารณาข้อมูลจากความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้เทคนิคขาดพันธุ์วรรณนา ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ ให้ความเห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน คุณลักษณะของผู้เรียนที่ส่งเสริมความสามารถทางการคิด การมีส่วนร่วมของชุมชน ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการบริหารจัดการ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และภาวะผู้นำของครู มีความถูกต้องเชิงทฤษฎี มีความครบถ้วนสมบูรณ์ มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเป็นไปได้ต่อการนำไปปรับใช้และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการนำไปพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน อธิบายได้ว่าปัจจัย 6 ปัจจัยนี้ มีปัจจัยหลักในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนในสถานศึกษาอยู่แล้ว 2 ปัจจัย คือ การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประกอบไปด้วย การบริหาร 4

ด้าน คือ ด้านการบริหารทั่วไป การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญของการบริหารวิชาการของสถานศึกษา (จันทร์ธานี สงวนนาม 2545) ส่วนปัจจัยที่เหลือเป็นองค์ประกอบใน 2 ปัจจัยหลักนี้ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา ต้องมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 29 และมาตรา 40 และให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพภายนอกได้แก่ มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้บริหารโดยมีมาตรฐานด้านผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ นอกจากนี้ในส่วนหนึ่งของปัจจัยที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาการคิดนั้น อธิบายได้ว่า ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ด้วย แต่ปัจจัยนี้ได้ถูกสกัดออกจากการใช้สถิติในการวิจัย โดยการกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 0.6 เช่นเดียวกับปัจจัยด้านนโยบาย กฎหมาย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษา และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยนำสาระที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นตัวแปรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

จากผลการวิจัยเพื่อให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามบริบทของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

ด้านการบริหารจัดการการพัฒนากระบวนการคิด

1. สถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ สื่อ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เอื้อ/ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนากระบวนการคิดอย่าง

เต็มตามศักยภาพ จัดทำหลักสูตร และบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนากระบวนการคิดแก่ผู้เรียนโดยผนวกเป็นวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา รวมทั้งเครื่องมือวัดและประเมินผลความสามารถทางการคิดของผู้เรียน นอกจากนี้ควรจัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคิด ดำเนินการตามแผน ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับความสามารถทางการคิด จัดให้มีการนิเทศภายในที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนากระบวนการคิด และทำการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

2. สถานศึกษาควรส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริม/พัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยชุมชน ผู้ปกครอง ภาครี และเครือข่าย ควรให้การสนับสนุนแก่สถานศึกษาในการส่งเสริม/พัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน เช่น การเป็นวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้การสนับสนุนสื่อ/งบประมาณ การนิเทศการศึกษา การประเมินคุณภาพสถานศึกษา และการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน เป็นต้น ส่วนสถานศึกษา ควรประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนให้ชุมชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน โดยผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน

ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนากระบวนการคิด

แนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน มีดังนี้

1. ทำการวิเคราะห์ศักยภาพความสามารถทางการคิดของผู้เรียนรายบุคคล จัดทำแผน การจัดการเรียนรู้และทำการพัฒนาสื่อแล้วนำไปใช้จริง ทำการวัดและประเมินผลการศึกษาของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

และนำผลการประเมินมาปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน รวมทั้งทำการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการคิด และนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2. การเป็นแบบอย่างที่ดีของครู การมีตัวแบบที่ดี และมีปฏิสัมพันธ์จะช่วยให้ผู้เรียนซึมซับและพัฒนาความสามารถทางการคิดโดยอัตโนมัติ เช่น การที่ครูผู้สอนเป็นคนใจกว้าง ยุติธรรม เป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นพิจารณาความคิดเห็น และ ให้กำลังใจ หรือการเสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองไปตามแบบอย่างได้

3. การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนากระบวนการคิดโดยใช้โปรแกรม/หลักสูตร/สื่อ/วัสดุ/กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นอย่างสำเร็จรูป ใช้รูปแบบการเรียนการสอน และกระบวนการต่างๆ ที่เน้นการพัฒนาการคิด ใช้การบูรณาการเรียนการสอน และการพัฒนากระบวนการคิดในการเรียนการสอนเนื้อหาสาระต่างๆ และการใช้เทคนิคต่างๆ ที่ส่งเสริมและพัฒนาการคิด ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. การพัฒนาการคิด โดยใช้กระบวนการ GPAS, 2551.

จันทร์ธานี สงวนนาม. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร, 2545.

ทศนา แคมมณี และคณะ. กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อใจ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด, 2545.

ทศนา แคมมณี และคณะ. “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน: การศึกษาพหุกรณี”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

นวลจิตต์ เชาวีกรติพงศ์. วิทยาการด้านการคิด.

กรุงเทพมหานคร : บริษัท เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2544.

ลักขณา สริวัฒน์. การคิด. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ , 2549.

สนั่น อินทรประเสริฐ. ทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2542.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค, 2545

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค, 2547.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). มาตรฐาน เกณฑ์บ่งชี้ และเกณฑ์พิจารณา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553). กรุงเทพมหานคร : บริษัทจุดทอง จำกัด, 2549.

Antonovsky , H.F. A Contribution to Research in the Area of the Mother Child Relationship. n.p. : Child Development XIV, 1958.

Cronbach, Lee J. Essentials of psychological Testing, 4th ed. New York : Harper & Row Publishers, 1984.

Hurlock, E.B. Child Development. 5th ed. New York : McGraw-Hill, 1972.

Mussen, P.H. Carmichael's Manual of Child Psychology. Vol.2 . New York : John Wiley, 1970.

Yamane , Taro. Statistics and Introductory Analysis. 3rd ed. New York : Harper and Row, 1998.